

бах вкрай важливе для прогнозування та здійснення ефективної зовнішньої політики України, спрямованої на реалізацію власних національних інтересів, у тому числі й на основі нарощування довіри та розширення політичного діалогу і співробітництва з державними й недержавними міжнародними акторами. Це повністю відповідає основним принципам сучасної української зовнішньої політики: насамперед вона повинна бути послідовною та передбачуваною, виходити з визнання існуючих кордонів і невтручання у внутрішні справи інших держав, керуватися законом і визнанням пріоритету міжнародного права, ґрунтуватися на ідеї «безпеки для себе шляхом безпеки для кожного». Сучасна зовнішня політика України вибудовується з урахуванням позицій та інтересів провідних світових гравців, серед яких чільне місце належить Сполученим Штатам Америки, країнам Євросоюзу, Росії. Коливання їхнього політичного курсу, трансформація взаємозв'язків, зміни у балансі інтересів, істотно впливають на систему міжнародних відносин і середовище в Україні [5, С. 29].

Підсумовуючи розгляд становлення, особливостей і тенденцій еволюції сучасної системи міжнародних відносин і зовнішньої політики України зрозуміло, що міжнародні трансформації ще не завершені й урахування всіх потенційно можливих змін у Європі та поза її межами вкрай важливе для України. В цих умовах засобами підвищення безпеки для нас слугуватимуть нарощування довіри, розширення політичного діалогу та співробітництва як з європейськими державами на дво- і багатосторонній основі в рамках загальноєвропейського процесу, так і з державними та недержавними міжнародними акторами на глобальному полі. Безперечно, становлення нового світопорядку на демократичних засадах буде тривалим і складним процесом еволюції сучасної системи міжнародних відносин. При цьому його всеохоплююча природа повинна відображати три фундаментальні основи миру - безпеку, соціальний та економічний добробут і розвиток, демократію та повагу людських прав і свобод. Внесок у їх створення мають зробити всі міжнародні актори, насамперед держави, у тому числі Україна як впливова регіональна європейська константа, керуючись при цьому виваженою, добре збалансованою та прогнозованою для партнерів політикою, спрямованою на забезпечення сприятливих для поступального розвитку Української держави та суспільства міжнародних умов.

Література

1. Бабенко О.Г. Міграційна політика Української держави на сучасному етапі (політологічний аспект): Дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / НАН України / О.Г. Бабенко. – К., 1997. – 195 с.
2. Васильєв О.А. Роль вітчизняної науки та високих технологій у входженні України до європейського інтеграційного простору / О.А. Васильєв // Віче. – 2009. – № 16. – С. 14-16.
3. Віднянський С.В. Об'єднана Європа: від мрії до реальності. Історичні нариси про батьків-засновників Європейського Союзу. – К., 2009.
4. Розенау Дж. Меняющиеся индивиды как источник глобальной турбулентности / Дж. Розенау // Жирар М. (рук. авт. колл.) Индивиды в международной политике. - М.: МПА, 1996.
5. Системная история международных отношений / Под ред. А.Д. Богатурова. Т. 1. - М.: Московский рабочий, 2006. - С. 29-35.
6. Троян С. Сучасні проблеми дослідження міжнародних відносин, зовнішньої політики та національної безпеки України / С. Троян. – К.: НЖ «Зовнішні справи», 2014. – С. 31.
7. Цыганков П. Мировая политика: содержание, динамика, основные тенденции / П. Цыганков [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ecsocman.hse.ru/data/576/864/1217/014Tsygankov.pdf>

Бучин Микола

к. політ н., доц. кафедри ПМВ

Національний університет «Львівська політехніка»

ТРАНСФОРМАЦІЯ ВІЙСЬКОВОГО ФАКТОРА В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО КОНФЛІКТУ

У 2015 р. весь світ святкує 70-у річницю завершення Другої світової війни, яка призвела до безпрецедентних за своїми масштабами руйнувань та людських жертв. Після закінчення згаданого конфлікту людство приклало чимало зусиль для побудови

миру на планеті та нейтралізації потенційних загроз для виникнення схожого конфлікту в майбутньому. Акцент у засобах ведення зовнішньої політики перемістився із сили на право. Однак події 2014-2015 рр. в Україні показали певну ілюзорність такого підходу, адже агресія з боку Російської Федерації щодо України поставила під сумнів всю існуючу міжнародну систему та міжнародний порядок. В контексті конфлікту на території України стає очевидним, що роль військового фактора зазнаватиме трансформації. Враховуючи наявність ядерної зброї у однієї із конфліктуючих сторін, під загрозою опиняється не лише міжнародна система, але й постає питання загрози існуванню всього людства як біологічного виду. Тому дослідження трансформації військового чинника у сучасному світі є вкрай актуальним, адже дозволить краще побачити і спрогнозувати розвиток конфліктної ситуації та дозволить врахувати всі наявні загрози як для існування нашої держави, так і для виживання всієї міжнародної спільноти.

Мета роботи – проаналізувати трансформацію військового фактора в сучасних міжнародних відносинах крізь призму російсько-українського конфлікту.

Поява біполярної міжнародної системи після завершення Другої світової війни разом із винайденням ядерної зброї поставила провідні держави світу перед необхідністю нейтралізації можливо ядерного конфлікту. В рамках міжнародного права та угод між державами було прийнято ряд документів, які були спрямовані на контроль за озброєнням та зменшення впливу військового фактора у міжнародних відносинах. Серед них варто наголосити, зокрема, на Договорі про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ) від 1 липня 1968, що набув чинності 1970 р. Він передбачає два види зобов'язань: 1) ядерних держав – не передавати ядерну зброю неядерним державам та не надавати їм допомоги у створенні власної ядерної зброї; 2) неядерних держав – не виробляти, не набувати та не приймати ядерної зброї [2]. Важливими в рамках розпаду біполярної системи стали договори СНО-1 (1991) [4] та СНО-2 (1993) [3], які передбачали зменшення кількості стратегічної ядерної зброї тощо.

Україна теж стала учасником тогочасних демілітаризаційних процесів і відмовилася від ядерної зброї, підписавши у 1994 р. Будапештський меморандум. Державами-гарантами безпеки України стали Росія, США та Велика Британія [2]. Ця ситуація є парадоксальною у двох аспектах: по-перше, відмова від ядерної зброї була

однією із причин військового ослаблення нашої держави і зробила можливою агресію проти неї; по-друге, країною-агресором став один з гарантів безпеки України – Російська Федерація.

Аналіз демілітаризаційних процесів після Другої світової війни до сьогодні нашої думку, що в той час, коли західні демократичні держави намагалися через правові механізми зменшити вплив та загрозу з боку військового фактора, протилежний табір (в першу чергу – Росія та КНР) використовували ці процеси як ширму для приховування своїх експансійних намірів. Результатом цього стала військова агресія Російської Федерації проти України, яка виявилася доволі неочікуваною як для нашої держави, так і для всього цивілізованого світу.

Стає очевидним, що дії російської влади ставлять під питання існування сформованого світового порядку та всієї системи безпеки і міжнародного права. Світ опинився на порозі можливої ядерної війни. В контексті цього найбільш ймовірним розвитком подій може стати трансформація військового фактора та зростання його ролі у системі міжнародних відносин. Відповідно, на зміну процесам демілітаризації, певні елементи яких можна було спостерігати на початку XXI ст., найбільш ймовірно слід очікувати мілітаризацію країн – членів НАТО (особливо – сусідів Російської Федерації, адже вони потенційно можуть стати наступними жертвами агресії з боку російської влади).

Варто відзначити, що певні елементи мілітаризації світу можна спостерігати вже сьогодні: збільшення витрат на оборонну сферу багатьох країн; збільшення чисельності збройних сил; інтенсифікація проведення військових навчань як зі сторони Російської Федерації, так і з боку країн – членів НАТО; формування резерву збройних сил тощо. На підтвердження цього можна навести слова генерального секретаря НАТО Йенса Столтенберга, який під час засідання глав МЗС країн-членів альянсу 13 травня 2015 р. в Анталії (Туреччина) заявив про збільшення військової присутності НАТО в Прибалтиці: «Ми збільшили авіаційні сили, збільшили присутність в Балтійському морі, в Чорному морі, проводимо більше навчань, оскільки ми чітко розуміємо нашу відповідальність в питанні колективної безпеки, і нашу відповідальність із врахуванням політики, яку ми бачимо з боку Росії [5].

Підсумовуючи, варто сказати, що, звісно, говорити про певні тенденції ще доволі рано. Вплив військового чинника на сучасні

міжнародні відносини багато в чому залежатиме від подальшого розвитку подій в Україні та рішень російської влади. І лише час може підтвердити чи спростувати ці гіпотези. Однак ситуація в Україні робить очевидною важливість військового фактора у світі та виступатиме індикатором його впливовості та потенційної трансформації.

Література

1. Будапештський меморандум // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 2004. – № 4. – Книга 2. – С. 603 (ст. 1034).
2. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 2004. – № 4. – Книга 2. – С. 597 (Ст. 1033).
3. Договор между Российской Федерацией и Соединенными Штатами Америки о дальнейшем сокращении и ограничении стратегических наступательных вооружений // Организация Объединенных Наций [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conv_disarmament.shtml
4. Договор между СССР и США о ликвидации их ракет средней дальности и меньшей дальности // Организация Объединенных Наций [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conv_disarmament.shtml
5. Столтенберг Й. Из-за российской агрессии против Украины НАТО наращивает военное присутствие в Балтии / Й. Столтенберг. – Режим доступа: <http://www.censor.net.ua/news/335951>

Винницький Орест

*студент напряму підготовки «Міжнародні відносини»
Національний університет «Львівська політехніка»*

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ КОРОЛЯ ІСПАНІЇ: НА ПРИКЛАДІ ФЕЛІПЕ VI

Традиційно вважається, що глава парламентської монархії має обмежені повноваження в тому числі в сфері зовнішньої політики. Втім об'єм і зміст цих повноважень може істотно коливатись від держави до держави. Це зокрема ілюструє приклад нового короля Іспанії – Феліпе VI.

Відповідно до Конституції Іспанії монарх є главою держави і Верховним головнокомандувачем іспанських збройних сил, відіграє важливу роль у розвитку відносин з іспаномовними країнами Америки [1].

Як король, Феліпе VI має досить широкі резервні повноваження зафіксовані в Конституції, зокрема, він є її гарантом, відповідальним за її дотримання, номінально, є головою виконавчої влади. Очікується, що Феліпе VI буде слідувати практиці свого батька, здійснюючи в основному церемоніальну і представницьку роль, діючи, переважно «за порадою» уряду. Це Феліпе VI і відзначив у своїй промові перед Кортесами в день інтронізації: він буде «лояльним головою держави який готовий слухати і розуміти, попереджати і радити, а також завжди захищати інтереси суспільства» [2].

Новий король Іспанії має значний досвід і практику для того, щоб брати активну участь у зовнішній політиці Іспанії. Так, в якості принца він отримав добру освіту (у Lakefield College School у Канаді, Військовій Академії у Сарагосі, Військово-морській школі та в Академії військово-повітряних сил з 1985 р. по 1988 р., у Автономному університеті Мадрида – з юриспруденції та економіки з 1988 р. по 1993 р., магістр у сфері міжнародних відносин у Джорджтаунському університеті (США) у 1995 р.), військовий досвід (кваліфікація пілота вертольота армії, авіації і флоту [8], звання: підполковника сухопутних військ і ВПС, капітана 2-го рангу (ВМФ)) і навички публічної дипломатії. Він володіє іспанською, каталонською, французькою, англійською та грецькою мовами [8].

У публічній дипломатії Феліпе VI, як спадкоємець престолу, починаючи з жовтня 1995 р. представляв Королівство Іспанію під час серії офіційних візитів до Автономних співтовариств Іспанії, контактів з усіма верствами іспанського суспільства [7], здійснив офіційні візити до Європи і Латинської Америки, країни арабського світу, Далекого Сходу і Австралії, підтримуючи особливі інтереси Іспанії у всіх питаннях, що стосуються Латинської Америки, Близького Сходу і Африки. Зокрема, з січня 1996 р. Феліпе представляв Іспанію на церемоніях інавгурації латиноамериканських президентів, відвідав усі країни Латинської Америки, за винятком Куби. Часто представляв Іспанію на світових економічних і торгових подіях (наприклад Expotecnia, Exproconsumo і Exprohabitat). Був членом олімпійської збірної Іспанії з вітрильного спорту на літніх Олімпійських іграх 1992 в Барселоні [4]. В цілому він здійснив понад 200-і зарубіжних поїздок [3].